

Posudek vedoucího diplomové práce

Název práce: Poslanecká imunita v českém politickém systému

Autor práce: Jakub Jareš

Jméno vedoucího práce: PhDr. Jan Bureš, Ph.D., Ústav politologie FFUK

Hodnocení:

Předložená diplomová práce Jakuba Jareše se zabývá tématem v české politice navýsost ožehavým - nastavením parametrů imunity českých poslanců. Autor na 65 stranách textu a 30 stranách příloh podrobně mapuje historický vývoj institutu poslanecké imunity v českých zemích od dob prvního rakouského parlamentu v roce 1848 až do současnosti. Autor si vymezil několik základních úkolů. Za prvé jej zajímalo, jak byla široká imunita československých/českých poslanců reálně využívána a jakým způsobem byly případy žádostí orgánů činných v trestním řízení v čs. a českém parlamentu řešeny. Zadruhé sleduje všechny hlavní pokusy o změnu úpravy poslanecké imunity v českém parlamentu (po roce 1993) v ústavě a dalších zákonech. A konečně třetí oblastí zájmu kolegy Jareše je komparace nastavení parametrů poslanecké imunity v ČR s praxí obvyklou v zahraničí.

V první kapitole své práce sleduje Jareš historické kořeny vzniku imunity zejm. ve středověké Anglii a ukazuje na původní smysl tohoto institutu – ochrany členů parlamentu před zásahy královské moci.

Druhá a nejobsáhlejší kapitola pojednává o vymezení imunity na území Rakouska (1848-1918) a Československa (1918-1989). Za zvlášť zajímavou považují podkapitola věnovanou této problematice v době první Čs. republiky. Autor podrobně ukazuje, za jakých okolností byly již v ČSR nastaveny základy dnešního neobvykle široce vymezeného pojetí poslanecké imunity. Právě již za první republiky byly vedeny vášnivé spory čs. právníků, sociologů a novinářů ohledně značně široké imunity poslanců NS. Široké spektrum použité zejm. právníkové literatury z této doby ukazuje na velmi pečlivou heuristickou práci kolegy Jareše.

Je-li obecně za největší úskalí širokého pojetí poslanecké imunity v českém ústavním systému považována praxe vyloučení trestního stíhání poslance *navždy*, odmítne-li sněmovna daného poslance vydat k trestnímu stíhání, pak kolega Jareš ukazuje, že tato úprava vznikla v českých podmínkách již v čs. ústavě z roku 1920 a již tehdy byla odborníky na ústavní právo považována za anomálii, naprosto výjimečnou v evropském i světovém rozměru. Kolega Jareš jako hlavní tehdy používaný argument pro takto rozsáhlou imunitu uvádí zkušenost tehdejších čs. politiků s politickou represí rakouské vlády z doby před rokem 1918. Je třeba k tomu nicméně dodat, že takto rozsáhlé vymezení imunity v ústavě bylo také důsledkem naprosto mimořádné a silné pozice čs. parlamentu v prvních letech po vzniku republiky. Toto jejich postavení vyplývalo také z první, tzv. prozatímní ústavy z listopadu 1918. Kolega Jareš dobře ukazuje, že abnormálnost českého vymezení poslanecké imunity byla odborníky kritizována již v době první republiky. Cituje např. ústavního právníka Jaroslava Krejčího, který již v roce 1921 poukazyval na to, že silná imunita nemá prakticky žádný význam v systému parlamentní demokracie, kde je parlament sám nejsilnější pravomocí a kde je na vůli parlamentu závislá dokonce i existence vlády. Kolega Jareš podrobně sleduje také pokusy některých poslanců v průběhu první republiky imunitu omezit, a ukazuje mnohé absurdní případy, v nichž se poslanci NS dovolávali své ochrany (imunity). Tato velmi zajímavá část Jarešovy práce je výsledkem autorova podrobného studia stenoprotoklů z jednání Poslanecké sněmovny první ČSR. Kolega Jareš ukazuje nejen to, že imunita byla za první republiky vymezena v ústavě dost nešťastně v tom, že vlastně ani neumožňovala poslancům se tohoto práva vzdát a tudíž

byl parlament mnohokrát obtěžován sáhodlouhým projednáváním nejrůznější, většinou ale malicherných prohrěšků poslanců. Naopak, jako autor ve své práci správně poukazuje, byla imunita často zneužívána pro krytí poslanců zejm. z řad KSČ či později Sudetoněmecké strany, kteří se pro své politické výroky ocitali v obvinění z rozvracení republiky.

Z období první republiky se pak kolega Jareš ihned dostává až do období po roce 1948. Je trochu škoda, že se více nevěnoval období poválečné republiky (1945-1948), protože (i když v této době platila de facto nezměněná právní úprava posl. imunity z let před válkou) právě v této době docházelo k mnoha flagrantním porušením práv a svobod poslanců zejm. nekomunistických stran. Za všechny můžeme namátkou jmenovat neoprávněná zatčení mnoha poslanců v době únorové krize roku 1948, anebo naopak případ tzv. výbušných balíčků, zaslaných v roce 1947 třem nekomunistickým ministrům. I když se policejním vyšetřováním podařilo zjistit, že za organizací této provokace stál komunistický poslanec Jura Sosnar, komunisté v parlamentu zabránili jeho vydání k trestnímu stíhání (více viz *Ota Hora: Svědectví o puči, Praha, 1991*).

Naopak pro období komunistického režimu platí, že poslanecká imunita fakticky ztrácela smysl v systému, který již z principu nedodržel práva a politické svobody všech občanů. Paradoxně zatímco tzv. ústava 9. května ponechala prvorepublikovou imunitu takřka nezměněnou, ústava z roku 1960 zavedla tzv. imperativní mandát poslance spojený s možností jeho odvolání voliči, a tím poslaneckou imunitu fakticky zrušila.

Největší část své práce věnuje kolega Jareš období po roce 1989. Protože v období čs. federace (do konce roku 1992) převzalo vymezení poslanecké imunity z doby před listopadem 1989, věnuje se kolega Jareš podrobně až vývoji této otázky až v souvislosti s přípravou české ústavy. Ukazuje, že např. v prvním návrhu komise vlády ČR pro přípravu ústavy ze září 1992 byla ustanovení, které umožňovalo obnovit trestní stíhání poslance po skončení platnosti jeho poslaneckého mandátu, Klausova vláda nakonec předložila poslancům ČNR verzi, v níž již znovu figurovalo doživotní vyloučení trestního stíhání, převzaté z ústavy první ČSR.

Dále kolega Jareš podrobně popisuje procedury, které musí činit český parlament při projednávání žádostí o vydání poslanců. V páté kapitole, porovnávající vymezení české poslanecké imunity s imunitou poslanců zahraničních parlament kolega Jareš konstatuje, že všechny evropské parlamenty přiznávají svým poslancům právo ochrany za projevy a hlasování na půdě parlamentu, některé i mimo něj. Přičemž v některých patrech dokonce existuje možnost vysokou většinou hlasů (ve Finsku 5/6 poslanců) zbavit poslance imunity i za projev, učiněný ve sněmovně. Většinou tam může být potrestán poslanec, který se dopustil pomluvy. Nikde však neexistuje česká specialita – doživotní beztrestnost v případě, že sněmovna vydání poslance zamítne.

V předposlední části své práce se kolega Jareš zabývá konkrétními případy žádostí o vydání poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR po roce 1993. Konstatuje, že do roku 2007 řešila sněmovna žádosti o vydání poslance celkem ve 22 případech. Nejvíce jich bylo spojeno s prohrěškami v souvislosti s řízením automobilu (alkohol, dopravní nehody), dále potom případy výtržnictví či zneužití pravomocí veřejného činitele. Z těchto případů sněmovna deset poslanců uchránila, a dvanáct vydala k trestnímu stíhání. Kolega Jareš ukazuje, že většina poslanců se při hlasování o vydání svých kolegů přidržovala zásady chránit členy své strany.

Zajímavá je poslední část Jarešovy práce, v níž se autor věnuje snahám o omezení poslanecké imunity po roce 1993. Z té mj. vyplývá, že ačkoli se při projednávání jednotlivých návrhů novel ústavy či jednotlivých zákonů opakovaly vždy téměř stejné argumenty pro či proti omezení poslanecké imunity, nikdy takový návrh přijat nebyl. Poslanci většinou argumentovali obavou z perzekuce ze strany výkonné moci, nebo obviňovali autory těchto návrhů u populismu či v jiných případech nesprávností snahy měnit ústavu „po kouskách“.

V závěru potom kolega Jareš konstatuje, že kromě snahy poslanců při hlasování o vydání poslance k trestnímu stíhání postupovat v souladu se zájmy vlastní strany se český parlament

také vždy dopouští stejné chyby – snaží se „suplovat“ roli soudu a posuzovat, zda k uvedenému trestnému činu skutečně došlo či nikoliv. Svědčí to pochopitelně o neschopnosti poslanců dostatečně si uvědomit historický význam institutu imunity.

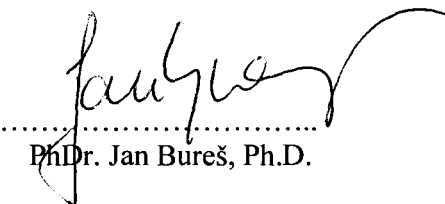
Pokud jde o formální stránku práce, autor dodržuje správná pravidla pro citace a odkazy na prameny, ze kterých při práci čerpal své poznatky. V práci lze vysoce hodnotit nejen rozsah zdrojů, z nichž autor čerpal (především právního charakteru), ale také snahu autora seznámit se s teoretickými přístupy k problematice imunity členů parlamentu. Jako vysoce hodnotné oceňuji také přílohy Jarešovy práce, které přehlednou formou seznamují čtenáře např. s rozsahem indemnity poslanců v evropských zemích či o konkrétních případech, projednávaných v Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu ČR v letech 1993-2007

Závěrem je možno konstatovat, že předložená diplomová práce **splňuje nároky, kladené na práci ke státní závěrečné zkoušce.**

Hodnocenou práci proto doporučuji k obhajobě.

Navrhovaná klasifikace: **výborně**

V Praze, dne 10.1. 2008

.....
PhDr. Jan Bureš, Ph.D.